

WPROWADZENIE

Procesy przemian przemysłu i usług w układzie globalnym zaznaczają się z różnym natężeniem w transformacji struktur przestrzenno-sektorowych poszczególnych krajów i regionów. Tempo i kierunek tych przemian w zasadniczym stopniu wynika ze zróżnicowanych uwarunkowań układów przestrzennych oraz relacji między nimi, które dokonują się pod wpływem postępującego procesu rozwoju cywilizacyjnego¹. Problematyka ta najczęściej rozpatrywana jest pod względem: zmian udziału poszczególnych sektorów w jej ogólnym potencjale społecznym, gospodarczym i kulturowym, zróżnicowania przestrzennego potencjału przemysłu i usług, roli światowych korporacji w kształtowaniu impulsów rozwojowych oraz rozwoju działalności usługowej.

W układzie światowym procesy te kształtują się pod wpływem makroekonomicznych reguł rozwoju, które odnoszą się do funkcjonowania gospodarki kraju, Unii Europejskiej i świata, a także pod wpływem reguł mikroekonomicznych, którymi rządzi się rozwój korporacji przemysłowo-usługowych, reguł mezoekonomicznych kształtujących wzrost poszczególnych sektorów gospodarki, w tym przemysłu oraz układów regionalnych. Generalnie stopień nasilenia procesów transformacji przemysłu i usług wynika z sytuacji wyjściowej określającej poziom rozwoju gospodarczego, stopień nowoczesności produkcji i świadczonych usług oraz ich konkurencyjności, postępującego rozwoju cywilizacyjnego, który zmierza w kierunku kształtowania społeczeństwa informacyjnego oraz budowania gospodarki opartej na wiedzy, zmieniających się uwarunkowań wpływających na kształtowanie relacji między przemysłem i usługami a otoczeniem, relacji między zróżnicowanymi funkcjonalnie podmiotami gospodarczymi, a także od różnorodnych relacji konkurencyjnych.

W tym nurcie badawczym znajdują się prace zamieszczone w niniejszym tomie. Zaprezentowana problematyka badawcza, podejmowana w krajowych i zagranicznych ośrodkach akademickich, wskazuje na różnorodność procesów, które dokonują się z różnym nasileniem w przestrzeni poszczególnych krajów, w skali europejskiej i światowej. Przykładem tego są studia dotyczące procesów transformacji przemysłu i usług z irkuckiego ośrodka naukowego, przygotowane pod kierunkiem prof. Anatola Jakobsona, w zespole prof. Vaclava Touska z Uniwersytetu w Ołomuńcu oraz prace autorów z krajowych ośrodków akademickich.

Korzystne zmiany uwarunkowań rozwoju społeczno-gospodarczego w Rosji omówione zostały w pracach dotyczących ekonomiczno-geograficznego rozwoju Irkucka (A. Jakobson, Irkutsk State Railway University), a także przemian w kształtowaniu układu przestrzennego przemysłu Moskwy (S. Elagin, Peoples' Friendship University of Russia). Przemian w zakresie lokalizacji przemysłu na terenie Europy Środkowej dotyczą artykuły G. Luxa (Hungarian Academy of Sciences – Centre for Regional Studies, Pécs); I. Rodionovej, K.T. Kokuytsevej (Peoples' Friendship University of Russia), wpływ marketingu i powiązań technologicznych

¹ Por. Ziolo Z., *Uwarunkowania kształtowania się procesów transformacji przemysłu i usług*, [w:] *Procesy transformacji przemysłu i usług w regionalnych i krajowych układach przestrzennych*, red. Z. Ziolo, T. Rachwał, Prace Komisji Geografii Przemysłu, nr 15, Warszawa–Kraków 2010.

na zwiększanie efektów rozwoju terytorialnego omówiła natomiast O. Freydmann (Irkutsk State Railway University). Wpływ procesów transformacji na rozwój innowacji przedstawiony został także na przykładzie Republiki Czeskiej i regionu Zlinskiego (T. Mintalova, M. Vancura, V. Tousek, M. Blažek, Palacky University, Olomouc, University of South Bohemia, České Budějovice).

Procesom przemian podlegają także struktury Unii Europejskiej, czego wyrazem są prace dotyczące roli własności intelektualnej w kreowaniu innowacyjności w poszczególnych krajach (W. Gierańczyk, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń) oraz zróżnicowań poziomu rozwoju gospodarczego w świetle wielomiarowej analizy rozwoju jej przestrzeni (S. Kurek, Uniwersytet Pedagogiczny, Kraków), a także zróżnicowania struktury przestrzenno-działalowej przemysłu Polski na tle Unii Europejskiej (T. Rachwał, Uniwersytet Pedagogiczny, Kraków).

Podstawowe znaczenie w zakresie integracji gospodarki światowej mają współczesne procesy integracji produkcji i zmian lokalizacji przemysłu samochodowego w Francji (S. Dorocki, Uniwersytet Pedagogiczny, Kraków), a także rozwijające się światowe korporacje przemysłowe, przemysłu lotniczego EMBRAER (M. Wojtowicz, Uniwersytet Pedagogiczny, Kraków) i przemysłu informatycznego Ericsson (W. Kilar, Uniwersytet Pedagogiczny, Kraków). Korporacje tego typu mają także wpływ na strukturę przestrzenno-działalową przemysłu polskiego, np. korporacja Coca-Cola Company (M. Tkocz, J. Żydzik, Uniwersytet Śląski, Katowice) czy korporacja Scania (P. Czapliński, A. Stawarska, Akademia Pomorska, Słupsk). W procesie tym znacząca rola przypada przemysłom high-tech (M. Gurbała, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa).

Procesy transformacji gospodarki wpływają także na rozwój sektorów biznesowych (N. Batsun, Irkutsk State Technical University), kształtowanie się wizerunku regionu (K.L. Lidin, M.A. Sumenkova, Irkutsk State Railway University), a także na zwiększanie zasobów finansowych ludności, które umożliwiają rozwój sektora turystycznego. Ilustrują to prace dotyczące formowania turystyczno-rekreacyjnego kompleksu Irkucka (E. Gafarova, Irkutsk State Technical University), usług turystycznych na Huculszczyźnie (A. Kibycz, Uniwersytet im. J. Fedkowycza, Czerniowce), bazy noclegowej w obwodzie lwowskim (R. Rettinger, Uniwersytet Pedagogiczny, Kraków), w Grecji (R. Rettinger, M. Rozmus, Uniwersytet Pedagogiczny, Kraków) i w Meksyku (A. Winiarczyk-Rażniak, Uniwersytet Pedagogiczny, Kraków, P. Raźniak, Krakowska Akademia im. A. Frycza Modrzewskiego Kraków), a także rozwoju usług medycznych (A. Winiarczyk-Rażniak, Uniwersytet Pedagogiczny, Kraków).

W zaprezentowanych pracach podkreśla się, że na zróżnicowany proces przemian sektora przemysłu i sektorów usługowych w znacznym stopniu wpływa szereg uwarunkowań wewnętrznych, przyjęte metody zarządzania, instrumenty polityki gospodarczej oraz uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne generujące nowe czynniki rozwoju, głównie w postaci nowych lokalizacji działalności produkcyjno-usługowej i zmian kierunków przepływu kapitału.

Zbigniew Ziolo, Tomasz Rachwał